

Araştırma Makalesi

Mersin Univ Sağlık Bilim Derg 2024;17(1): 130-138

doi:10.26559/mersinsbd.1331363

Kanserli çocukların ebeveynlerinin psikolojik dayanıklılığı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi: Pilot Çalışma

 Eda Atay¹, Özlem Işıl²

¹Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Gaziantep, Türkiye

²İstanbul Gedik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, İstanbul, Türkiye

Öz

Amaç: Bu araştırmanın amacı kanser tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığını etkileyen faktörlerin belirlenmesidir. **Yöntem:** Bu tanımlayıcı tipteki araştırma 15 Temmuz-30 Aralık 2021 arasında bir hastanenin pediatrik onkoloji kliniğinde çocuğu tedavi alan 81 ebeveyn ile gerçekleştirildi. Araştırmada Tanıtıcı Bilgi Formu, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Bakım Verme Yükü Ölçeği, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanıldı. Sayısal değişkenlere ait veriler için ortalama ve standart sapma, kategorik değişkenler için sayı ve yüzde kullanıldı. Yol analizinde değişkenler arası ilişki β kat sayısı, t değeri ve model uyum indeksleri (χ^2/sd , RMSEA, GFI, NFI, NNFI ve CFI) ile değerlendirildi. **Bulgular:** Bu araştırmada ebeveynlerin %81.5'i kadın, %48.1'i ilköğretim mezunu, %76.5'i evli, %65.4'ü çekirdek aile yapısına sahip idi ve %87.7'si çocuklarının bakımı konusunda yardım almamaktaydı. Araştırmaya katılan ebeveynlerin Psikolojik Dayanıklılık ölçek toplam puanı 62.96 ± 18.47 , Bakım Verici Yükü Ölçeği toplam puanı 39.17 ± 16.31 , Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanı 57.90 ± 18.33 , Psikolojik İyi Oluş toplam puanı 38.85 ± 7.87 bulundu. Yol Analizi sonucunda ebeveynlerin psikolojik iyi oluşunun ($\beta=0.35$, $t=3.17$) ve algıladığı sosyal desteğin ($\beta=0.35$, $t=3.49$) ve psikolojik dayanıklılıkları üzerinde etkili olduğu, bakım verici yükünün ($\beta=0.06$, $t=0.54$) ebeveynlerin psikolojik dayanıklılıklarını etkilemediği saptandı. **Sonuç:** Bu araştırmada kanser tanısı alan çocukların ebeveynlerinin algılanan sosyal destek düzeyi ve psikolojik iyi oluşunun psikolojik dayanıklılığını olumlu yönde etkilediği, bakım yükünün ise etkilemediği belirlendi. Bu doğrultuda ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığını arttırmak için ebeveynlerin sosyal destek ve psikolojik iyi oluşuna yönelik müdahaleler planlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Kanser, çocuk, ebeveyn, psikolojik dayanıklılık, sosyal destek, psikolojik iyi oluş

Yazının geliş tarihi: 22.07.2023

Yazının kabul tarihi: 15.11.2023

Sorumlu Yazar: Eda Atay, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Gaziantep, Türkiye. Tel: 0530 7839299, E-posta: eda.acikgoz@hku.edu.tr

Not: Bu çalışma 22-25 Eylül 2022 tarihinde 7. Uluslararası 18. Ulusal Hemşirelik Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Psychological resilience of parents of children with cancer and determination of the factors affecting it: A Pilot Study

Abstract

Aim: The aim of this research was to determine the factors affecting the psychological resilience in parents of children diagnosed with cancer. **Method:** This descriptive type of research was conducted with 81 parents whose children were receiving treatment in the pediatric oncology clinic of a hospital between July 15 and December 30, 2021. Introductory Information Form, Psychological Resilience Scale, Caregiving Burden Scale, Psychological Well-Being Scale, Perceived Social Support Scale were used in the research. Mean and standard deviation were used for data of numerical variables, and number and percentage were used for categorical variables. In path analysis, the relationship between variables was evaluated with β coefficient, t value and model fit indices (χ^2/df , RMSEA, GFI, NFI, NNFI and CFI). **Results:** In this study, 81.5% of the parents were women, 48.1% were primary school graduates, 76.5% were married, 65.4% had a nuclear family structure, and 87.7% did not receive help in caring for their children. The Psychological Resilience scale total score of the parents participating in the study was 62.96 ± 18.47 , the Caregiver Burden Scale total score was 39.17 ± 16.31 , the Perceived Social Support Scale total score was 57.90 ± 18.33 , and the Psychological Well-Being total score was 38.85 ± 7.87 . As a result of Path Analysis, parents' psychological well-being ($\beta=0.35$, $t=3.17$) and perceived social support ($\beta=0.35$, $t=3.49$) had an impact on their psychological resilience, and caregiver burden ($\beta=0.06$, $t=0.54$) did not have an impact on parents' psychological resilience. **Conclusion:** In this study, it was determined that the perceived social support level and psychological well-being of the parents of children diagnosed with cancer positively affected their psychological resilience, but the care burden did not. In this regard, interventions should be planned for social support and psychological well-being of parents in order to increase their psychological resilience.

Keywords: Cancer, child, parents, psychological resilience, social support, psychological well-being

Giriş

Çocukluk çağı kanserleri yaşamı tehdit eden, düşük ve orta gelirli ülkelerde yüksek ölüm oranına sahip hastalıklardır. Her yıl 400.000'den fazla çocuk ve ergen kanser tanısı almaktadır.¹ Kanser tedavisi ve sonucundan bağımsız olarak hastalığın teşhisi hem çocuk hem de ebeveynlerini önemli derecede etkilemektedir.² Ebeveynler çocuklarının kanser teşhisinden itibaren zorlu tedavi süreçlerine ortak olmakla birlikte bakmakla yükümlü olduğu diğer çocukları ve sorumlulukları, çalışma ve ailenin ekonomik yükünü karşılama, kendi duygularını ve ilişkilerini kontrol etme gibi birçok zorlukla karşı karşıya kalmaktadır.²⁻⁵ Ebeveynlerin bu sorunlarla başa çıkabilmesinin arkasındaki temel unsur psikolojik dayanıklılıktır.⁶ Psikolojik dayanıklılık travmatik bir olay ya da duruma

karşı oluşan psikolojik sıkıntının benimsenerek üstesinden gelme yeteneği ve bireyi zorlayan duruma uyum sağlama becerisi olarak tanımlanmaktadır.⁷ Ebeveynlerin çocuklarının hastalığı ve buna bağlı zorlukları başarılı bir şekilde yönetebilmesi için yüksek psikolojik dayanıklılığa sahip olması gerekmektedir.⁸

Kanser tanısı olan çocuğa sahip ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığını, yaşam kalitesi, yaşadıkları psikolojik sıkıntılar, sosyal destek yetersizliği, tedavi sürecindeki belirsizlikler gibi pek çok faktör etkilemektedir.⁷⁻¹⁰ Toledano ve ark (2021) yaşam kalitesi ve psikolojik iyi oluşun dayanıklılığı olumlu yönde, depresyon ve bakım yükünün ise olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir.¹¹ Literatür incelendiğinde ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığını belirlemek için yapılan birçok çalışma olduğu görülmekle birlikte, kanserli

çocuğa sahip ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığını bakım yükü, psikolojik iyilik hali, algılanan sosyal destek gibi kavramlarla birlikte inceleyen az sayıda çalışmaya ulaşılmıştır.^{3,12} Bu doğrultuda Schoors ve ark. (2015) kanserli çocuğa sahip ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığını etkileyen faktörlerin belirlenmesi için daha fazla çalışmaya gereksinim duyulduğunu ifade etmiştir.¹³

Bu araştırmanın amacı ülkemizde kanser tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığını etkileyen faktörleri belirlemektir.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın tipi ve örnekleme

Bu tanımlayıcı tipteki araştırma 15 Temmuz- 30 Aralık 2021 arasında bir hastanenin pediatrik onkoloji kliniğinde tedavi olan çocuk hastaların ebeveynleriyle gerçekleştirildi. Araştırma evrenini 241 ebeveyn oluşturdu. Araştırmanın örneklem büyüklüğü evreni bilinen örnekleme yöntemine uygun olarak raosoft programıyla 148 olarak hesaplandı. Araştırma örnekleme ilgili tarihler arasında hastanede yataklı tedavi hizmeti alan çocukların 18 yaşından büyük, okuma-anlama becerisine sahip ve çalışmaya katılmayı kabul eden 81 gönüllü ebeveyni dahil edildi. Araştırmanın gerçekleştirildiği yer Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan bir bölge hastanesidir. Pediatrik Hematoloji-Onkoloji Birimi yataklı servis olarak çeşitli şehirlerden başvuran çocuk hastaların tanı, tedavi ve kontrol hizmetlerini sağlamaktadır.

Veri toplama araçları

Tanıtıcı bilgi formu: Ebeveynlerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu, eşin çalışma durumu, çocuk sayısı, çocuğun; yaşı, cinsiyeti, yatarak tedavi görme durumu gibi değişkenleri içeren 15 sorudan oluşmaktadır.

Psikolojik dayanıklılık ölçeği (PDÖ): Ölçek Connor ve Davidson (2003) tarafından geliştirilmiştir.¹⁴ Ölçeğin Türkçe uyarlaması Kararımak (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçek toplam 25 madde ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Beşli likert tipteki ölçekten yüksek puan alınması yüksek psikolojik

dayanıklılığa sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin cronbach alfa $a=0.92$ 'dir.¹⁵ Bu çalışmada ölçeğin cronbach $a=0.91$ 'dir.

Bakıcı yükü ölçeği (BYÖ): Bakıcı yükünün değerlendirilmesi için Zarit ve ark. (1980) tarafından geliştirilen¹⁶ ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması İnci ve Erdem (2008) tarafından yapılmıştır.¹⁷ Ölçek tek alt boyut ve 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 0-4 arasında değişen puanlamaya sahip beşli likert tipi değerlendirmeye sahiptir. Ölçek 0-88 arasında puanlanmaktadır. Ölçekten alınan toplam puanın yüksek olması bakım verme yükünün fazla olduğunu ifade etmektedir. Bu çalışmada cronbach $a=0.89$ 'dir.

Psikolojik iyi oluş ölçeği (PİÖ): Ölçek Diener ve ark. (2010) tarafından geliştirilmiş,¹⁸ Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Telef (2011; 2013) tarafından gerçekleştirilmiştir.¹⁹ Psikolojik İyi Oluş Ölçeği'nin maddeleri 1-7 arasında yedili likert tipindedir. Ölçekten en düşük 8 en yüksek 56 puan alınmaktadır. Yüksek puan kişinin pek çok psikolojik kaynağa ve güce sahip olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.80 'dir. Bu çalışmada cronbach $a=0.73$ 'dir.

Algılanan sosyal destek ölçeği (ASDÖ): Zimet ve ark. (1988) tarafından geliştirilmiş,²⁰ Türkçeye uyarlama çalışması Eker ve ark. (2001) tarafından yapılmıştır.²¹ Ölçek toplam 12 madde ve üç alt boyuttan oluşan, 1-7 arasında puanlanan Likert tipindedir. Ölçeğin alt boyutları 4-28 puan arasında, toplam puanı ise 12-84 arasındadır. Ölçekten alınan puanın yüksek olması algılanan sosyal desteğin fazla olduğunu göstermektedir. Ölçeğin toplam cronbach $a=0.89$ 'dir. Bu çalışmada cronbach $a=0.90$ 'dir.

Araştırma soruları

1. Kanserli çocuğa sahip ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığı ile bakım yükü arasında bir ilişki var mıdır?
2. Kanserli çocuğa sahip ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığı ile psikolojik iyi oluşları arasında bir ilişki var mıdır?
3. Kanserli çocuğa sahip ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığı ile algılanan sosyal destek arasında bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın etik yönü

Araştırmaya başlamadan önce Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan ve çalışmanın uygulanacağı kurumdan yazılı izin alındı. Araştırmaya katılan ebeveynlere çalışmanın amacı uygulama öncesinde açıklanarak araştırmaya katılmak için yazılı onamları alındı. Çalışmanın uygulanma aşamasında katılımcıların kimlik bilgileri alınmadı. Katılımcılar ile yüz yüze görüşme yöntemi ile veriler toplandı.

Verilerin analizi

Verilerin istatistiksel değerlendirilmesi IBM SPSS Statistics for Windows, 25.0 New York programında yapıldı. Sayısal değişkenlere ait verilerde ortalama, standart sapma; kategorik değişkenlerde sayı ve yüzde kullanıldı. Yol analizi Lisrell 8.8 paket programında yapıldı. Yol analizinde

değişkenler arası ilişki β kat sayısı, t değeri ve model uyum indeksleri incelenerek değerlendirildi. Yol analizi, Schumacker ve Lomax (2010)'ın önerdiği uyum indeksleri doğrultusunda incelendi.²² Uyum indeksleri, ki kare değeri ve model serbestlik derecesi oranı (χ^2/sd ; <3.00), RMSEA=.010 ya da daha küçük, CFI=.90 ya da daha büyük, GFI=.90 ya da daha büyük, NFI=.85 ya da daha büyük şeklindedir.²²

Bulgular

Ebeveynlerin %81.5'i kadın, %48.1'i ilköğretim mezunu, %76.5'i evli, %65.4'ü çekirdek aile yapısına sahip, %81.5'inin kendisi ve %45.7'sinin eşi çalışmamakta idi ve %87.7'si çocuklarının bakımı konusunda yardım almamaktaydı. Ebeveynlerin çocuklarının %51.9'unun cinsiyetinin erkek, %35.8'nin yaşının 10 ve üzerindeydi (Tablo 1).

Tablo 1. Ebeveynlerin tanıtıcı özellikleri

Özellikler	n	%
<i>Cinsiyeti</i>		
Kadın	66	81.5
Erkek	15	18.5
<i>Medeni durumu</i>		
Evli	62	76.5
Bekar	19	23.5
<i>Eğitim durumu</i>		
Okuma-Yazma	5	6.2
İlköğretim	39	48.1
Ortaöğretim	25	30.9
Lisans	7	8.6
Lisansüstü	5	6.2
<i>Çalışma durumu</i>		
Çalışıyor	15	18.5
Çalışmıyor	66	81.5
<i>Aile tipi</i>		
Çekirdek Aile	53	65.4
Geniş Aile	21	25.9
Parçalanmış Aile	7	8.6
<i>Eşinizin çalışma durumu</i>		
Çalışıyor	44	54.3
Çalışmıyor	37	45.7
<i>Çocuğunuzun cinsiyeti</i>		
Kadın	39	48.1
Erkek	42	51.9

Tablo1.'in devamı: Ebeveynlerin tanıtıcı özellikleri

<i>Çocuğun yaşı</i>		
1-4	25	30.9
5-9	27	33.3
10 ve üzeri	29	35.8
<i>Çocuğunuzun yatarak tedavi görme durumu</i>		
Evet	67	82.7
Hayır	14	17.3
<i>Çocuklarınızın bakımı konusunda yardım alıyor musunuz</i>		
Evet	10	12.3
Hayır	71	87.7
<i>Yaş: (ortalama±SS)</i>	35.87 ±13.75	-

Araştırmaya katılan ebeveynlerin Psikolojik Dayanıklılık ölçek toplam puanı 62.96±18.47, Bakım Verici Yükü Ölçeği

toplam puanı 39.17±16.31, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanı 57.90±18.33, Psikolojik İyi Oluş toplam puanı 38.85±7.87 bulundu (Tablo2).

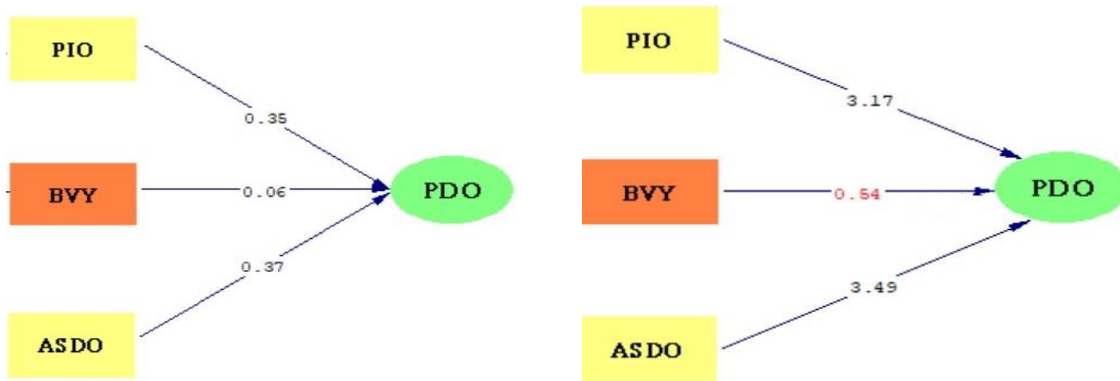
Tablo 2. Ölçek toplam puan ortalamaları

	$\bar{x}\pm Sd$	Min-Max
<i>PDÖ</i>	62.96±18.47	20-100
<i>BVYÖ</i>	39.17±16.31	10-88
<i>ASDÖ</i>	57.90±18.33	12-84
<i>PIÖ</i>	38.85±7.87	16-54

$\bar{x}\pm Sd$ =Ortalama±Standart sapma, *PDÖ*=Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, *BVYÖ*=Bakım Verici Yükü Ölçeği, *ASDÖ*=Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, *PIÖ*= Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

Yol Analizi sonucunda ebeveynlerin psikolojik iyi oluşunun ($\beta=0.35$, $t=3.17$) ve algıladığı sosyal desteğin ($\beta=0.35$, $t=3.49$) psikolojik dayanıklılıkları üzerinde pozitif

yönde etkili olduğu, bakım verici yükünün ($\beta=0.06$, $t=0.54$) ise ebeveynlerin psikolojik dayanıklılıklarını etkilemediği saptandı (Şekil 1).

PDÖ=Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, *BVYÖ*=Bakım Verici Yükü Ölçeği, *ASDÖ*=Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, *PIÖ*= Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

Şekil 1. Ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığını etkileyen faktörler

Yol analizi ile elde edilen modelin ait uyum indeksleri $X^2=16.94$, $X^2/sd= 2.82$,

RMSEA=0.027, $p=0.00$, GFI=0.93, CFI=0.91, NFI=0.87 bulundu (Tablo 3).

Tablo 3. Yol analizine ilişkin model uyum indeksleri

	Uyum indeksleri							
	X^2	sd	X^2/sd	P	RMSEA	GFI	NFI	CFI
MODEL	16.94	6	2.82	0.00	0.027	0.93	0.87	0.91

Model anlamlı: $p<0.01$, Model uygunluğu: $X^2/sd <3.0$

Tartışma

Bu çalışmada kanser tanısı alan çocukların ebeveynlerinin psikolojik dayanıklılığını etkileyen faktörler incelendi. Araştırmaya katılan ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığı orta düzeyde bulunması literatürdeki çalışmaları destekler niteliktedir.^{6,11} Ebeveynlerin çocuklarının hastalığına yönelik deneyimleri ve değerlendirmeleri psikolojik dayanıklılık tanımlarını şekillendirmektedir. Ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığını etkileyen faktörler, bireylerin doğuştan gelen ve önceki hastalık deneyimlerini içeren temel özellikler, başa çıkma stratejileri, sosyal destek sistemleri, psikolojik sorunlar ve psikososyal sonuçları içermektedir.⁷ Çalışmamızda, psikolojik dayanıklılığı etkileyen faktörlerin incelendiği göz önüne alındığında, farklılığın bireysel ve toplumsal yapılardan kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin algıladığı sosyal desteğin orta düzeyin üzerinde ve literatürle aynı doğrultuda olduğu bulundu.³ Almeida ve ark. (2016) hastalıkla başa çıkmada dayanıklılığın etkili boyutunu sosyal destek olarak ifade etmiştir.²³ Bu çalışmada da ebeveynlerin algıladığı sosyal desteğin psikolojik dayanıklılığı pozitif yönde etkilediği ($\beta=0.35$, $t=3.49$) belirlendi. Literatürde sosyal desteğin ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığını pozitif yordadığını bildiren sonuçlar yer almaktadır.^{6,11} Ebeveynlerin arkadaş, tanıdık, komşu ve meslektaşlardan destek görmek ve eş/aile üyelerinden bakım konusunda yardım almak algıladığı sosyal destek açısından önemlidir.²⁴ Ayrıca

ebeveynlerin sosyal desteği algılama biçimleri kültürler ve toplumlar arasında farklılık göstermektedir.²⁵ Bunun yanı sıra ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığını arttırabilmek için algılanan sosyal desteğin belirlenmesinin önemli olduğu ifade edilmektedir.⁶ Bu araştırma sonuçları ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığının arttırılması için sosyal destek algılarının değerlendirilmesinin önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Bu çalışmada ebeveynlerin psikolojik iyi oluşunun psikolojik dayanıklılığı pozitif yönde etkilediği belirlendi ($\beta=0.35$, $t=3.17$). Bu sonuç literatürde yer alan çalışmaları destekler niteliktedir.¹² Kanser tanısı alan çocukların ebeveynlerinin psikolojik dayanıklılığını etkileyen temel etmenlerden biri de psikolojik iyi oluştur.⁷ Bu nedenle ebeveynlerin psikolojik iyi oluş düzeyini arttıracak müdahalelerin ebeveynler için faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Kanser tanısına sahip çocukların ebeveynlerinin bakım verici yükü ve psikolojik dayanıklılığı arasında pozitif bir ilişki olduğu ifade edilmektedir.^{3,26,27} Bu çalışmada ebeveynlerin bakım verici yükünün psikolojik dayanıklılığı etkilemediği ($\beta=0.06$, $t=0.54$) ve diğer araştırma sonuçlarından farklı olduğu görüldü. Türk toplumunda bakım verici rolünü büyük ölçüde aile üyeleri üstlenmektedir. Bu nedenle, Türkiye'de bakım vericilerin kanser tanısı alan aile üyeleriyle tedavi sürecinde yorulmadan ilgilenmesi sosyal bir normdur.¹² Bu kültürel bakış açısıyla ebeveynlerin bakım verici rolünü bir yük olarak değil ebeveynlik rolü olarak algıladığı düşünülmektedir. Aynı

zamanda Ye ve ark.(2015) bakım verici yükü ve psikolojik dayanıklılık arasında ilişki bulunmadığını belirtmiştir.²⁸ Nitekim bu araştırmada ebeveynlerin bakım verici yükü ölçeği toplam puanının yüksek düzeyde olmaması da bu durumu desteklemektedir. Ancak bu araştırmada yer alan ebeveyn sayısının nispeten düşük olması, bakım verici yükü puanının düşük olmasına neden olmakla birlikte daha büyük örnekleme araştırma yapılmasına gereksinim olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma sonuçları, kanser tanımlı çocuğa sahip ebeveynlerin algılanan sosyal destek ve bireysel iyi oluşunun psikolojik dayanıklılığını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Aynı zamanda bakım verici yükünün psikolojik dayanıklılık üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığı sonucu literatürden farklı olması nedeniyle dikkat çekmektedir. Ebeveynlerin psikolojik dayanıklılıklarını etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik oluşturulan modelin uyum indeksleri mükemmel ve kabul edilebilir referans aralığında olması araştırmanın güçlü yönünü ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçları göz önüne alındığında kanser tanısı alan çocukların bakım sürecinde önemli bir rol alan hemşirelerin, hasta ve ailesini bir bütün olarak değerlendirerek ebeveynlerini hastalık ve tedavi süreci hakkında bilgilendirmesi ve bu süreçte psikolojik dayanıklılığını arttırmak için hemşirelik sürecini uygun şekilde planlaması önemlidir. Ayrıca kişisel ihtiyaçlar ve sosyal destek konusunda aileyi yönlendirmelidir. Bunun yanı sıra çocuklarının tedavi sürecinde ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığını etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik daha büyük örnekleme araştırmalar yapılması ve ebeveynlerin psikolojik dayanıklılıklarını arttıracak kanıt temelli müdahale çalışmalarının arttırılması önerilmektedir.

Yazar katkısı: EA: Kavramsallaştırma, metodoloji, veri toplama, görselleştirme, yazma - orijinal taslak, inceleme.Öİ: Kavramsallaştırma, metodoloji, supervizyon,

yazma, orijinal taslak, inceleme ve düzenleme.

Çıkar çatışması: Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Çalışmanın kısıtlılıkları: Bu araştırmanın en önemli kısıtlılıkları tek merkezli olması ve yeterli örnekleme ulaşılamamış olmasıdır. Çalışmanın pandemi sürecinde yürütülmüş olması nedeniyle kanser tedavisi sürecindeki çocuğu ve ebeveynini COVID-19'dan koruma önlemleri alınması, hesaplanan örneklem büyüklüğüne ulaşılamamasına ve çalışmanın gücünün yetersiz kalmasına yol açmıştır. Pilot çalışma niteliğindeki çalışmamızın bulgularının genellenebilir olması için çok merkezli ve büyük örneklemlerle çalışmalarla desteklenmesi gerekmektedir.

Mali destek: Çalışmanın yapılması ve makalenin yazımı süresince mali ve maddi destek sağlayan kişi ve kurum yoktur.

Kaynaklar

1. World Health Organization. Global initiative for childhood cancer. <https://www.who.int/docs/default-source/documents/health-topics/cancer/who-childhood-cancer-overview-booklet.pdf>. Kasım 2020'de basıldı. 13 Haziran 2021'de erişildi.
2. Jones BL. The challenge of quality care for family caregivers in pediatric cancer care. *Semin Oncol Nurs.* 2012;28(4):213-20. doi: 10.1016/j.soncn.2012.09.003.
3. Bajjani-Gebara J, Hinds P, Insel K, Reed P, Moore K, Badger T. Well-being, Self-transcendence, and Resilience of Parental Caregivers of Children in Active Cancer Treatment: Where Do We Go From Here? *Cancer Nurs.* 2019;42(5):E41-E52. doi: 10.1097/NCC.0000000000000662.
4. Wiener L, Battles H, Zadeh S, Pelletier W, Arruda-Colli MNF, Muriel AC. The perceived influence of childhood cancer on the parents' relationship. *Psychooncology.* 2017;26(12):2109-2117. doi: 10.1002/pon.4313.
5. Creswell PD, Wisk LE, Litzelman K, Allchin A, Witt WP. Parental depressive

- symptoms and childhood cancer: the importance of financial difficulties. *Support Care Cancer*. 2014 ;22(2):503-11. doi: 10.1007/s00520-013-2003-4.
6. Mezgebu E, Berhan E, Deribe L. Predictors of Resilience Among Parents of Children with Cancer: Cross-Sectional Study. *Cancer Manag Res*, 2020; 12: 11611-11621. <https://doi.org/10.2147/CMAR.S276599>.
 7. Rosenberg AR, Wolfe J, Bradford MC, Shaffer ML, Yi-Frazier JP, Curtis JR, et al. KS. Resilience and psychosocial outcomes in parents of children with cancer. *Indian J Palliat Care*. 2014;61(3):552-7. doi: 10.1002/abc.24854.
 8. Habibpour Z, Mahmoudi H, Nir MS, Areshtanab HN. Resilience and its Predictors among the Parents of Children with Cancer: A Descriptive-Correlational Study. *Indian J Palliat Care*. 2019;25(1):79-83. doi: 10.4103/IJPC.IJPC_128_18.
 9. Keniş-Coşkun Ö, Atabay CE, Şekeroğlu A, Akdeniz E, Kasil B, Bozkurt G et al. The Relationship Between Caregiver Burden and Resilience and Quality of Life in a Turkish Pediatric Rehabilitation Facility. *J Pediatr Nurs*. 2020;52:e108-e113. doi: 10.1016/j.pedn.2019.10.014.
 10. Ye ZJ, Qiu HZ, Li PF, Liang MZ, Wang SN, Quan XM. Resilience model for parents of children with cancer in mainland China-An exploratory study. *Eur J Oncol Nurs*. 2017;27:9-16. doi: 10.1016/j.ejon.2017.01.002.
 11. Toledano-Toledano F, Luna D, Moral de la Rubia J, Martínez Valverde S, Bermúdez Morón CA, Salazar García M, Vasquez Pauca MJ. Psychosocial Factors Predicting Resilience in Family Caregivers of Children with Cancer: A Cross-Sectional Study. *Int J Environ Res Public Health*. 2021,18(2):748. doi: 10.3390/ijerph18020748.
 12. Üzar-Özçetin YS, Dursun Sİ. Quality of life, caregiver burden, and resilience among the family caregivers of cancer survivors. *Eur J Oncol Nurs*. 2020; 48:101832. doi: 10.1016/j.ejon.2020.101832.
 13. Van Schoors M, Caes L, Verhofstadt LL, Goubert L, Alderfer MA. Systematic Review: Family Resilience After Pediatric Cancer Diagnosis. *J Pediatr Psychol*. 2015;40(9):856-68. doi: 10.1093/jpepsy/jsv055.
 14. Connor KM, Davidson JR. Development of a new resilience scale: the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depress Anxiety*. 2003;18(2):76-82. doi: 10.1002/da.10113.
 15. Karairmak O. Establishing the psychometric qualities of the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC) using exploratory and confirmatory factor analysis in a trauma survivor sample. *Psychiatry Res*. 2010;179(3):350-6. doi: 10.1016/j.psychres.2009.09.012
 16. Zarit SH, Zarit JM. The Memory and Behavior Problems Checklist and the Burden Interview. University Park, PA: Pennsylvania State University, Gerontology Center.2019.
 17. İnci F, Erdem M. Bakım Verme Yükü Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması Geçerlilik Ve Güvenilirliği. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*,2006; 11(4): 85-95.
 18. Diener E, Wirtz D, Tov ., Kim-Prieto C, Choi D, Oishi S, Biswas-Diener R. New well-being measures: Short scales to assess flourishing and positive and negative feelings. *Social Indicators Research*,2010; 97: 143-156. <https://doi.org/10.1007/s11205-009-9493-y>.
 19. Telef BB. Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Fakültesi Dergisi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,2003; 28(3): 374-384.
 20. Zimet GD, Powell SS, Farley GK, Werkman S, Berkoff KA. Psychometric characteristics of the Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *J Pers*

- Assess. 1990;55(3-4):610-7. doi: 10.1080/00223891.1990.9674095.
21. Eker D, Arkar H, Yıldız H. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 2001; 12(1): 17-25.
 22. Schumacker, R.E. ve Lomax, R.G. A beginner's guide to structural equation modeling. Third Edition. New York: Routledge. 2000.
 23. Almeida AC, Pereira MG. Psychometric Properties of the Portuguese Version of the Coping Health Inventory for Parents (CHIP) of Adolescents With Chronic Illness. *J Pediatr Nurs*. 2016;31(5):528-36. doi: 10.1016/j.pedn.2016.04.009.
 24. Greeff AP, Vansteenwegen A, Geldhof A. Resilience in families with a child with cancer. *Pediatr Hematol Oncol*. 2014;31(7):670-9. doi: 10.3109/08880018.2014.905666.
 25. Johnson LA, Schreier AM, Swanson M, Moye JP, Ridner S. Stigma and Quality of Life in Patients With Advanced Lung Cancer. *Oncol Nurs Forum*. 2019;46(3):318-328. doi: 10.1188/19.ONF.318-328.
 26. Baran G, Arda Sürücü H, Hülya Üzel V. Resilience, life satisfaction, care burden and social support of mothers with a child with acute lymphoblastic leukaemia: a comparative study. *Scand J Caring Sci*. 2020;34(2):340-347. doi: 10.1111/scs.12734.
 27. Al Qadire M, Aloush S, Alkhalaileh M, Qandeel H, Al-Sabbah A. Burden Among Parents of Children With Cancer in Jordan: Prevalence and Predictors. *Cancer Nurs*. 2020;43(5):396-401. doi: 10.1097/NCC.0000000000000724.
 28. Ye ZJ, Guan HJ, Wu LH, Xiao MY, Luo DM, Quan XM. Resilience and Psychosocial Function Among Mainland Chinese Parents of Children With Cancer: A Cross-sectional Survey. *Cancer Nurs*. 2015;38(6):466-74. doi: 10.1097/NCC.0000000000000220. PMID: 25629894.